

Vägledning för kompetensförsörjning och livslångt lärande

Detta PM är en sammanfattning av arbetet kring hur vägledning för kompetensförsörjning och livslångt lärande ska nå sin fulla potential.

Bakgrund

Samhället ställer idag krav på återkommande övergångar mellan arbete och studier i ett livslångt perspektiv. För att synliggöra individers kompetenser och behov, så att det kan komma samhället till del, behöver vägledningen vara tillgänglig i alla livssituationer. När vägledning används rätt kan utmaningar mötas på både individ- och samhällsnivå.

Vägledning kan ses ur ett kompetensförsörjningsperspektiv, där vägledningen bidrar till att svara mot arbetslivets krav. Det kan också ses ur bildningsperspektiv, där vägledningen medverkar till att individer upptäcker sina intressen och förmågor som bidrar till att hen aktivt kan delta i arbetslivet utifrån sin fulla potential.

EU-kommissionen lyfter livslång vägledning som en viktig komponent inom centrala initiativ såsom den europeiska kompetensagendan och den europeiska pelaren för sociala rättigheter. I EU-kommissionens studie om livslång vägledning från 2020, påpekas att samarbete och samordning borde stärkas, både på nationell och internationell nivå, för att stödja utvecklingen.

Övergripande frågeställningar och arbetsmetod

Arbetsgruppen har arbetat utifrån tre övergripande frågeställningar:

1. Hur bör vägledning för kompetensförsörjning och livslångt lärande i Sverige organiseras för att bli likvärdig och tillgänglig?
2. Vad krävs för att vägledning ska nå sin fulla potential som förändrande kraft med högt ställda krav och förväntningar?
3. Hur bör ett samlat stöd för den enskilde individen att hitta vägledning se ut?

Arbetsmetoden har utgått från följande fokusområden:

Fokus på policynivå

Det stod tidigt klart att det finns många olika perspektiv, och även olika förväntningar på vägledning. För att kunna stärka möjligheten till vägledning för individer som idag har otidlig tillgång till vägledningstjänster har arbetsgruppen särskilt utrett och diskuterat frågor som rör samarbete och samordning på policynivå.

Kartläggning av uppdrag och perspektiv

Det behövdes en samlad bild av de formella uppdrag som olika aktörer inom vägledning på europeisk, nationell, regional och lokal nivå innehar. Detsamma gällde aktuella studier och rapporter, både nationella och internationella, som kunde identifiera eventuella glapp inom vägledningsområdet, eller lämna förslag till förbättringar. Linköpings universitet har på uppdrag av arbetsgruppen kartlagt organisationen av vägledning och sammanställt regleringar inom vägledningsområdet.

Identifiering av glapp, överlappningar och brister

Utifrån insamlat underlag har arbetsgruppen gemensamt identifierat glapp och brister i samordning som kan uppstå då flera olika aktörer har uppdrag som till viss del överlappar varandra, eller där ingen aktör alls har uppdrag idag. Detta återfinns på alla nivåer, från policynivå till den enskilde individen.

Orsaker och konsekvenser av bristande vägledning och samordning

Tabellen visar vilken typ av vägledning som erbjuds, vilka aktiviteter som genomförs, för vem och vilka aktörer som har ansvar för tjänsten.

Typ av vägledning	Aktiviteter	Målgrupper	Ansvarsfördelning
Studie- och yrkesvägledning inom skolväsendet	Stöd till individer att bli medvetna om sina egna förmågor och intresseområden, sätta personliga mål och välja nästa utbildning.	Elever i grund- och gymnasieskola samt elev (eller avser att börja) på vuxenutbildning.	Utbildningsdepartementet Skolverket Skolinspektionen Kommunala och fristående skolhuvudmän
Studie- och yrkesvägledning inom högskoleväsendet	Central studievägledning samt på olika avdelningar, karriärcentra.	Inskrivna studenter och den som är intresserad av att börja studera.	Utbildningsdepartementet Universitets- och högskolerådet Universitetskanslersämbetet Universitet och högskolor
Vägledningscentrum	Bland annat vägledning om yrkesliv och studier samt validering.	Vuxna t ex nyanlända, kortutbildade eller yrkesväxlare.	Kommuner som huvudmän
Karriärvägledning inom Arbetsförmedlingen	Vägledning för att öka individens självmedvetenhet och kunskap om arbetsmarknaden.	Arbetssökande, individer i övergång mellan arbeten samt särskilt utsatta grupper.	Arbetsmarknadsdepartementet Arbetsförmedlingen
Offentligt finansierade webbresurser	Information om utbildning och arbetsliv, verktyg för självvägledning.	Alla individer.	utbildningsguiden.skolverket.se studera.nu arbetsformedlingen.se europass.eu
Omställnings- och kompetensstöd (från 1 okt 2022)	Rådgivning och vägledning för att stärka individens långsiktiga ställning på arbetsmarknaden genom att söka nytt jobb, yrkesväxla, starta eget eller studera.	Samtliga som är etablerade på arbetsmarknaden med etableringsvillkor*.	Statlig omställningsorganisation Arbetsmarknadens partners omställningsorganisationer

* Grundläggande stöd: arbetat minst 16h/vecka i minst 12 av de senaste 24 månaderna.
Omställningsstudiestöd: arbetat minst 16h/vecka i 8 av 14 senaste åren.

Vägledningen som erbjuds varierar hos olika institutioner och organisationer. För den som är i behov av vägledning kan det upplevas som oklart, både var det finns vägledning att få och vilket stöd den ger. Särskilt den som inte tillhör en tydlig målgrupp kan ha svårt att orientera sig i olika livssituationer som till exempel att vilja bygga på sin kompetens för att utvecklas i sin yrkesroll eller yrkesväxla.

Det omställnings- och kompetensstöd som regeringen har presenterat innefattar rådgivning och vägledning som ska stärka förutsättningarna på arbetsmarknaden för den grupp som är etablerad i arbetslivet men som av olika anledningar behöver studera eller finna en ny karriärväg. **Den som där- emot ännu inte fått fäste på arbetsmarknaden är fortsatt i en situation där det är oklart vart den ska vända sig för att få vägledning. Det gäller individer som av olika anledningar ännu inte är etablerade i arbetslivet eller i samhället.**

Brist på vägledning påverkar inte bara enskilda individer. Det skapar också problem ur ett samhällsperspektiv, exempelvis genom felval av utbildning och yrke eller utebliven validering, men också annat som följer av svårigheter med etablering på arbetsmarknaden. Med bristande vägledning riskerar också arbetslivet att gå miste om värdefull kompetens då enskilda individers förmågor och intresseområden inte synliggjorts.

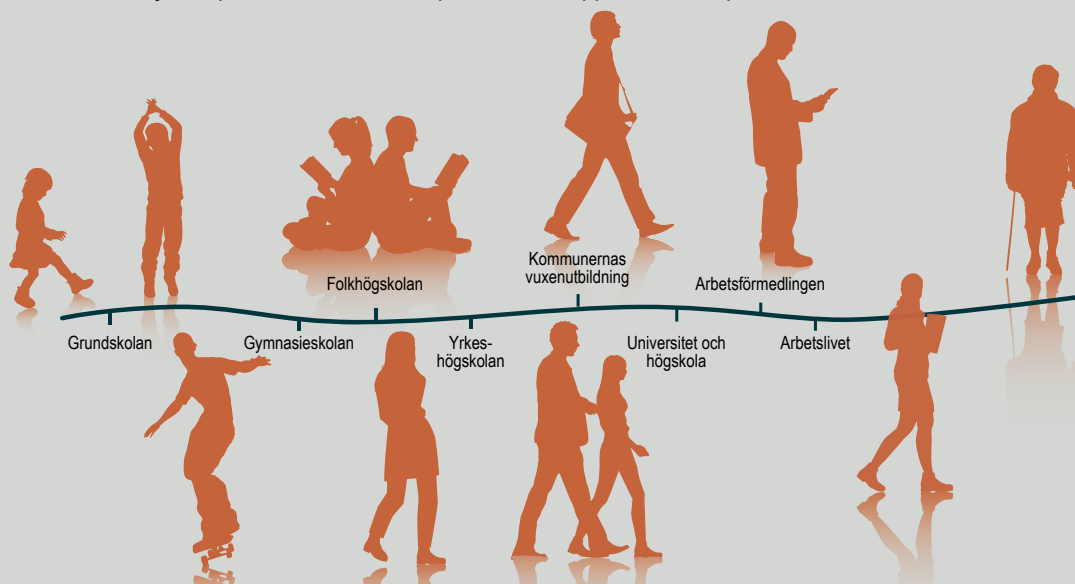
En väl fungerande vägledning är viktig för kompetensförsörjningen och för en förbättrad matchning på arbetsmarknaden. Det är därför betydelsefullt att även den som avser att påbörja utbildning får tillgång till vägledning utifrån sina behov och förutsättningar, då studie- och yrkesval som begränsas av kön, av social eller kulturell bakgrund riskerar att leda till ökad segregation och snedrekrytering.

Ett ökat behov av samordning

Det framträder en bild av att olika begrepp och benämningar på ett olyckligt sätt försvagar kunskapsområdet, att varierande tillgång till vägledning bidrar till bristande likvärdighet samt vikten av att hitta former för vägledning där sådan inte erbjuds. Analysen pekar på en otydlighet i regleringar om tillgång till vägledning. Det gör att den som exempelvis är i arbetslivet kan uppleva att det inte finns någonstans att vända sig. Vägledningsverksamhet från skolåldern och genom livet behöver ha en given plats och vara en naturlig del av samhällsservicen, oavsett var man befinner sig eller vart man är på väg. En sådan service behöver erbjudas på olika sätt, till exempel som

personligt möte, chatt och telefon eller olika digitala tjänster för att nå så många som möjligt och vara så likvärdig som möjligt.

Samtidigt är det en stor utmaning att foga samman vägledningssystemets olika delar så att individen kan få överblick och tillgång till vägledningstjänster och verktyg i ett livslångt perspektiv. En förklaring är att många aktörer har vägledning som en del i sitt uppdrag utan samordning sinsemellan. På den offentliga sidan har till exempel Skolverket, Arbetsförmedlingen, lärosäten och kommuner vägledningsuppdrag som dels överlappar, dels är specialiserade.

Vilka förordningar styr vägledningen

- 1 Skollag
- 2 Läroplan för grundskolan
- 3 Förordning om vuxenutbildning
- 4 Gymnasieförordning
- 5 Läroplan för gymnasieskolan
- 6 Folkhögskoleförordning
- 7 Högskolelag
- 8 Högskoleförordningen
- 9 Förordning om yrkeshögskolan
- 10 Förordning om jobbgaranti för ungdomar
- 11 Förordning om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten
- 12 Förordning om arbetsmarknadspolitiska program
- 13 Arbetsförmedlingen regleringsbrev
- 14 Europass
- 15 Lagrådsremiss: En reformerad arbetsrätt – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden

Begrepp inom vägledning benämns olika av aktörer, ibland synonymt och parallellt. Det kan försvåra kvalitetsuppföljning eller utveckling av digital infrastruktur. En harmonisering skulle underlätta för den enskilde att orientera sig och samtidigt underlätta för arbetslivet att få behoven av kompetenser tillgodosedda.

Sammantaget synliggör detta vikten och nödvändigheten av ökad samverkan mellan alla berörda aktörer. Om vägledning ska nå sin potential som förändrande kraft, med högt ställda krav och förväntningar, behöver den ges nödvändiga förutsättningar. Det innebär att den prioriteras på policy- och beslutsfattande nivåer.

Hitta vägledning

Här hittar du verktyg och tjänster som tar dig vidare i din karriär, oavsett om du planerar att studera, kommer direkt från utbildning eller befinner dig mitt i livet.

Välj om du vill studera, arbeta eller fortsätta din utveckling.

Studera

Arbeta

Utveckla

Tjänster om arbetslivet

Ett arbete kan vara att bli anställd, vara konsult eller driva eget företag. Klicka på ett verktyg eller en tjänst för att få vägledning till att hitta ett arbete.

Anpassa tjänsterna utifrån olika filter

Filter A Filter B Filter C Filter D Rensa filtrering

Slumpa yrke

Skolverket

Självjänst 12 minuter

Utforska arbetsmarknaden och hitta spännade yrken som passar dig

[Börja guiden >](#)

Hitta dina dolda kompetenser

Arbetsförmedlingen

Information 6 minuter

Här får du koll på dina dolda kompetenser

[Läs sida >](#)

Arbetsmarknadsutbildningar

Arbetsförmedlingen

Stöd 1-54 veckor

Hitta aktuella arbetsmarknadsutbildningar som leder till en rad olika yrken.

[Ansök till stöd >](#)

Yrken A-Ö

Skolverket

Information 6 minuter

Få koll på vad som krävs för olika yrken, titta på filmer och hör andra berätta.

[Läs sida >](#)

Intresseguiden

Arbetsförmedlingen

Självjänst 12 minuter

Svara på 12 frågor och få bättre koll på vilka jobb du ska söka.

[Börja guiden >](#)

Arbetsmarknadsutbildningar

Arbetsförmedlingen

Stöd 1-54 veckor

Hitta aktuella arbetsmarknadsutbildningar som leder till en rad olika yrken.

[Ansök till stöd >](#)

Arbetsmarknadsutbildningar

Arbetsförmedlingen

Stöd 1-54 veckor

Hitta aktuella arbetsmarknadsutbildningar som leder till en rad olika yrken.

[Ansök till stöd >](#)

Hitta dina dolda kompetenser

Arbetsförmedlingen

Information 6 minuter

Här får du koll på dina dolda kompetenser

[Läs sida >](#)

Jobba frisk

Skolverket

Självjänst 12 minuter

Information om yrken, hälsorisker och hur man kan skydda sig för att hålla sig frisk.

[Börja guiden >](#)

Hit vill jag

Skolverket

Självjänst 12 minuter

Svara på 12 frågor och få bättre koll på vilka jobb du ska söka.

[Börja guiden >](#)

Hitta dina dolda kompetenser

Arbetsförmedlingen

Information 6 minuter

Här får du koll på dina dolda kompetenser

[Läs sida >](#)

Arbetsmarknadsutbildningar

Arbetsförmedlingen

Stöd 1-54 veckor

Hitta aktuella arbetsmarknadsutbildningar som leder till en rad olika yrken.

[Ansök till stöd >](#)

Vanliga frågor och svar om arbete

+ Vad är karriärvägledning/vägledning och yrkesvägledning?	+ Vad är karriärvägledning/vägledning och yrkesvägledning?
+ Vilka myndigheter kan jag vända mig till?	+ Vilka myndigheter kan jag vända mig till?
+ Vad är karriärvägledning/vägledning och yrkesvägledning?	+ Vad är karriärvägledning/vägledning och yrkesvägledning?
+ Vilka myndigheter kan jag vända mig till?	+ Vilka myndigheter kan jag vända mig till?

Myndigheter som kan hjälpa dig vidare med arbete

[arbetsförmedlingen.se >](#) [skolverket.se >](#) [UHR.se >](#)

Hitta en studie och yrkesvägledare i din kommun

Vilken kommun bor du i?

Välj kommun

Besök Umeås utbildningssida

Kontakta vägledare i Umeå

Ett digitalt navigeringsgränssnitt

Ett arbetsområde som funnits med genom hela arbetet är hur ett samlat stöd för den enskilde att hitta vägledning kan se ut, en samordnad digital ingång. Flera olika aktörer, både myndigheter och organisationer, har uppdrag och ansvar för vägledning som till viss del överlappar varandra, vilket gör det svårt att överblicka för den enskilde individen. Det finns flera webbresurser, både offentligt finansierade och från privata aktörer, vilket i sig gör det ännu svårare att orientera sig för att få adekvat, objektiv och tillförlitlig information.

För att möjliggöra för individer att kunna studera och arbeta i andra länder inom Europeiska unionen finns **Europass** som ett digitalt verktyg för karriärvägledning. Varje medlemsstat ansvarar för implementeringen och förväntas främja och tillhandahålla information om tjänster som erbjuder vägledning för gränsöverskridande rörlighet och individuell karriärplanering.

Våra viktigaste rekommendationer

För att vägledning för kompetensförsörjning och livslångt lärande ska nå sin fulla potential, bli inkluderande och tillgänglig, bör följande rekommendationer tas i beaktande:

Stärk mekanismerna för samverkan mellan myndigheter och andra intressenter

Det finns ett behov av att ta förstudiens resultat om glapp och brister vad gäller vägledningen i Sverige vidare till nästa steg. Vi ser att det finns utrymme för samordning som skulle underlätta både för individen att hitta vägledning och för samhället att fördela sina resurser effektivt inom kompetensförsörjning. Här efterlyser vi en dialog med berörda intressenter på policynivå för hur frågorna kan tas vidare så att tillgången till livslång vägledning kan förbättras. Bland annat behöver kopplingen mellan vägledning och övriga frågor inom kompetensförsörjning och livslångt lärande (till exempel validering, analyser, prognoser och matchning) stärkas, så att vägledningen inte enbart hanteras i ett eget stuprör. Det redan existerande myndighetsnätverket för vägledningsfrågor skulle kunna vidareutveckla vägledningsfrågorna och utgöra ett nav för samverkan inom området bland annat genom uppdrag i berörda regleringsbrev.

Harmoniera instruktioner och uppdrag

Vi bedömer generellt att det skulle vara av stort värde att de departement som har uppdrag relaterade till kompetensförsörjning i stort, och till vägledning mer specifikt, kalibreras i kommande regleringsbrev (lärosäten, folkbildningen, Skolverket, Arbetsförmedlingen, Universitet och högskolerådet). Det finns flera utredningar med konkreta förslag som kan övervägas, exempelvis "Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle, SOU 2019:4". Behoven av att se över regleringsbrevens innehåll förstärks i och med det statligt finansierade grundläggande omställningsstödet och omställningsstudiestödet. Stödet innefattar bland annat vägledning. Frågan är hur myndigheters och kommuners olika uppdrag påverkas? Hur kan vi säkerställa att vi inte bygger parallella system utan i stället skapar synergier?

Erbjud orientering och utvecklat stöd för individen

En utvecklad sammanhållen datainfrastruktur för kompetensförsörjning och livslångt lärande breddar tillgången till vägledning

för individen samt underlättar arbetet för vägledare i Sverige. Arbetsgruppen har skissat på ett gränssnitt för en digital karta över vägledningsverksamheten för att stötta individer att hitta rätt bland de fysiska och digitala vägledningstjänster som erbjuds. Kartan kan även öka kännedomen om att sådana tjänster finns, samt bidra till kunskap om nyttan för individen. Arbetsgruppen hoppas att verktyget kan färdigställas och förvaltas av någon av de deltagande myndigheterna.

Undersök förutsättningar för en nationell e-vägledningstjänst

Som ett komplement till redan existerande vägledningstjänster anser arbetsgruppen att möjligheten för en nationell e-vägledningstjänst, lik de som finns i Danmark och Norge, borde utredas. Begreppet e-vägledning omfattar kontakt med vägledare via chatt, telefon, sms, mejl eller sociala medier. En sådan tjänst skulle kunna bidra till att fylla behovet av ett sammanhållet system, där andra tjänster inte finns att tillgå eller inte räcker till. Den skulle också vara neutral och likvärdig över hela landet samt utgå från individens behov i olika livssituationer. Ett gränssnitt kan hjälpa till att tydliggöra hur individer kan navigera mellan de olika offentligt finansierade aktörerna, men det ersätter inte behovet av kvalificerad vägledning av kompetenta och utbildade vägledare. En långsiktig finansiering skulle behöva säkras för att en sådan tjänst skulle kunna bli verklighet.

Förbättra förutsättningarna för vägledare som yrkesgrupp

Arbetsgruppen anser att möjligheterna för regelbunden kompetensutveckling för yrkesverksamma vägledare behöver stärkas. Den ökade valfriheten och komplexiteten i utbildningsvalet samt de snabba förändringarna på arbetsmarknaden ställer högre krav på vägledningen. Med hänsyn till de många specialområden vägledare har att hantera, alltifrån val av utbildning till omställning på arbetsmarknaden och internationell mobilitet, behöver aktörerna få uppdrag att hitta ett system för samverkan kring vägledares kompetensutveckling.

Arbetsgrupp

Arbetsgrupp 3 i regeringens samverkansprogram för kompetensförsörjning och livslångt lärande har bestått av följande personer och organisationer:

Caroline Söder (Trygghetsfonden TSL)
caroline.soder@tsl.se

Anna Spånt Enbuske (Kommunal)
anna.spant-enbuske@kommunal.se

Tarja Ståhl (Arbetsförmedlingen)
tarja.stahl@arbetsformedlingen.se

Nina Ahlroos (Universitets- och högskolerådet UHR)
nina.ahlroos@uhr.se

Sara Dahl (Skolverket)
sara.dahl@skolverket.se

Joachim Öjeryd (Arbetsförmedlingen)
joachim.ojeryd@arbetsformedlingen.se

Emma Ardbo Johnard (Arbetsförmedlingen)
emma.ardbo-johnard@arbetsformedlingen.se

Mikaela Zelmerlöw (Skolverket)
mikaela.zelmerloow@skolverket.se

Tania Sarmiento (Arbetsförmedlingen)
tania.sarmiento@arbetsformedlingen.se

Eva-Marie Befring (Skolverket)
eva-marie.befring@skolverket.se